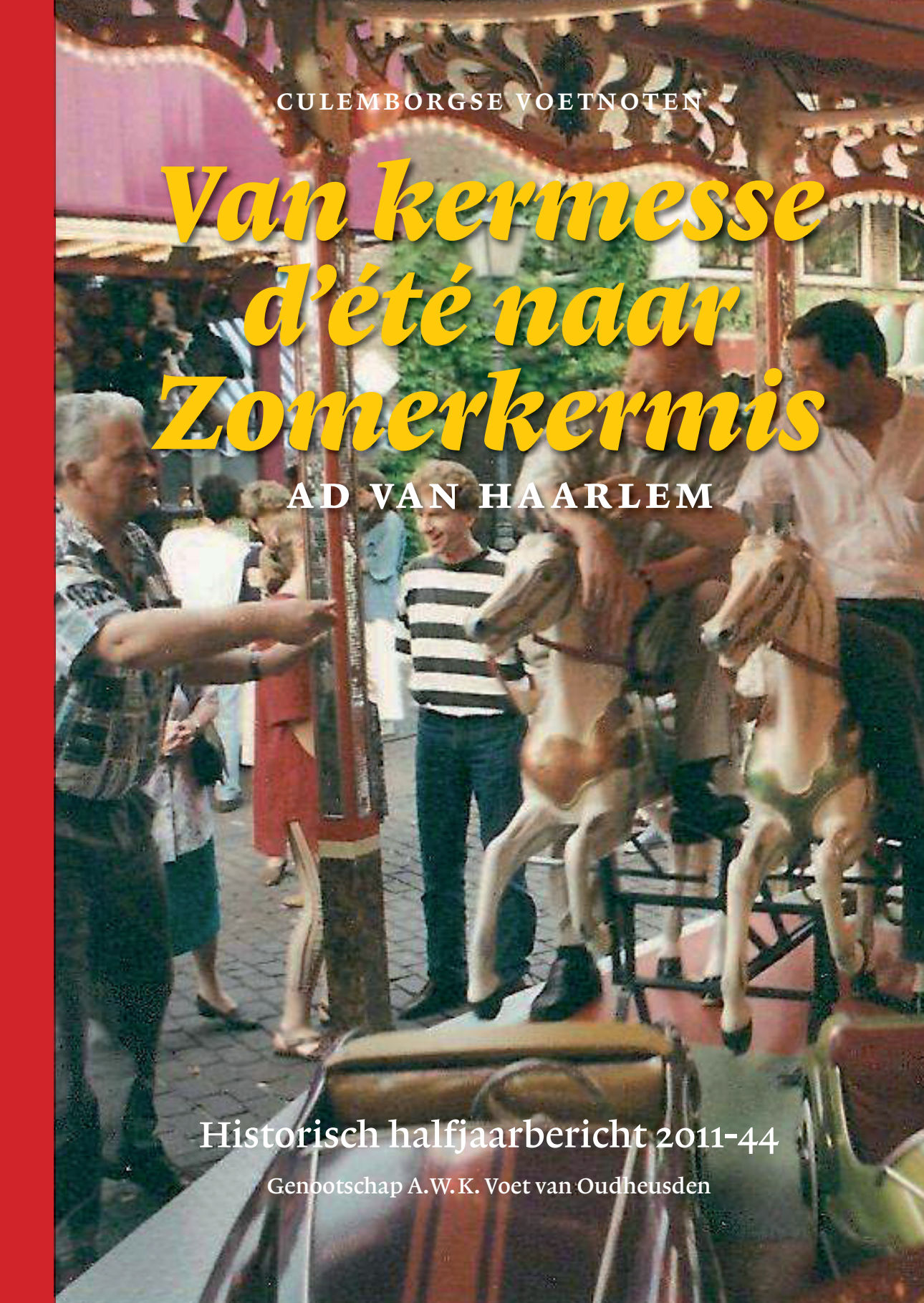

CULEMBORGSE VOETNOTEN

Van kermesse d'été naar Zomerkermis

AD VAN HAARLEM

Historisch halfjaarbericht 2011-44

Genootschap A.W.K. Voet van Oudheusden

**Culemborgse Voetnoten,
nummer 44**

ISSN: 0929-1334

december 2011

Een uitgave van het 'Genoot-
schap A.W.K. Voet
van Oudheusden'

Opgericht 14 oktober 1937

Redactie

J.G. Borggreve,

Y.E. Jakobs-Lommers.

Redactieadres

Mw. Y.E. Jakobs-Lommers

Kattenstraat 10

4101 BM Culemborg

E-mail: yvonne.jakobs@

planet.nl

Bijdragen kunnen worden

gezonden naar de redactie via

e-mail. Auteurs wordt verzocht

zich te houden aan de redactio-

nele richtlijnen, welke zijn te

verkrijgen bij de redactie.

Vormgeving

Hans Bassa (Studio Bassa),

Culemborg

Drukwerk

Jacobs Repro, Culemborg

Secretariaat Genootschap

Dhr. J.G. Borggreve

Vanghoutstraat 1

4105 HE Culemborg

E-mail: secretariaat@

voetvanoudheusden.nl

Website:

www.voetvanoudheusden.nl

Bankrekening 50 23 582 t.n.v.

Het Genootschap A.W.K. Voet

van Oudheusden.

De contributie bedraagt € 15,-

per jaar.

Een (vrijwillige) extra bijdrage

stelt het bestuur bijzonder op

prijs.

Redactioneel

IN DECEMBER 1936 benoemde de gemeenteraad van Culemborg een raadscommissie die tot taak had de jaarlijkse kermis te organiseren. In de loop der jaren werd deze commissie omgevormd tot een stichting, genaamd: De Stichting Zomerfeesten. De laatste jaren werd het Kermiscomité, zoals het in de volksmond werd genoemd, volledig door vrijwilligers gedreven, gratis dus. Met het staangeld dat werd opgehaald werd, buiten de gemeentelijke financiën om, dus tegen minimale kosten, een subsidiestroom in gang gehouden voor diverse Culemborgse verenigingen en instellingen. Een constructie die ooit, voor de oprichting van de stichting, werd ingesteld onder het bewind van burgemeester Y. Keestra. Die opmerkelijke constructie lokte in het begin veel reacties uit. Ook in latere tijd was de kermis(opbrengst) regelmatig onderwerp van gesprek in de gemeenteraad. Uiteindelijk heeft de Kermiscommissie jarenlang stand gehouden, meestal met instemming van het gemeentebestuur, soms met enige tegenwerking.

De Stichting Zomerfeesten is vorig jaar opgeheven en het leek ons daarom terecht in een Voetnoot aandacht te besteden aan dit 'Kermiscomité'.

Kermis op het Vredenburg in Utrecht. Jan de Beyer circa 1760

Van kermesse d'été naar Zomerkermis

Oorsprong en ontwikkeling van de kermis

OVER DE oorsprong van de kermis bestaan diverse theorieën. Volgens de een is de kermis in de Romeinse tijd ontstaan, een ander denkt dat de ooit met veel luister gevierde sterfdag van de patroonheilige van een parochie de voorloper van de huidige kermis is, een zuiver kerkelijk feest dus.

De Romeinen gaven de in onze streken wonende stammen toestemming om een soort jaarmarkt te houden. Het Romeinse woord voor dit evenement, Forum, is duidelijk stamverwant aan het Franse Foire of het Engelse Fair voor kermis. Tal van mensen uit een bepaalde streek kwamen naar het Forum om elkaar te ontmoeten en om inkopen te doen. Ambulante handelaars boden hun waren aan. Die jaarmarkt trok ook standwerkers en niet te vergeten straatartiesten aan. Hierin valt het element jaarmarkt/kermis te ontdekken.

Dit is ook het geval met de middeleeuwse feesten bij gelegenheid van verjaardagen van patroonheiligen of van de wijding van een kerk. Die plechtigheden gingen gepaard met handel rond het kerkgebouw en optredens van toneelspelers, zang- en muziekgroepen.

Niet zelden kwamen er processies aan te pas. De kerkmis werd een kerkelijk én wereldlijk feest. Van de kerkmis naar kermis was tenslotte maar één stap.

In het zuiden van Nederland, vooral in Limburg, leeft de oorsprong van de kermis nog voort in tal van zomer-kermissen, die gepaard gaan met processies. Zodra die zijn uitgetrokken, gaat de kermis van start.

We laten de historie rusten en maken een forse sprong naar de jaren 1820 - 1870. Van bestrate wegen was in het begin van de negentiende eeuw nog nauwelijks sprake. Dit maakte het transport over de weg van kermisvermakelijkheden natuurlijk lastig. De ondernemers wisten daar overigens wel raad mee, want de vaarwegen boden uitkomst. Het vervoer ging toen in hoofdzaak per schuit en schip.

Na de verbetering van de wegen in de jaren na 1870 konden de kermis-attracties over de weg vervoerd worden, uiteraard met paard en wagen. de eerste kermisinrichtingen bestonden in die tijd nog vaak uit reizende

Kinematograaf

menagerieën, kijkwerken (de kleinste mens, de dikste vrouw, de sterkste man) en exotische dieren, shows van muzikanten, dierentemmers en natuurlijk de magische slangenbezweerders. Aan de basis van de eerste mechanische vermaakzaak op de kermis heeft ontegenzeggelijk de draaimolen gestaan. Op dat principe berusten de meest moderne attracties van nu.

De grote vooruitgang die de draaimolen heeft doorgemaakt is het waard om nader te worden bekeken. Aangenomen wordt dat de carroussel ontstaan is uit de tol.

Samen met de schommel was dit speeltuig de enige vorm van vermaak bij onze voorvaderen. In speeltuinen uit die tijd waren draaiende tolleren bijzonder populair. De omvorming van tol naar draaimolen bleek mogelijk door middel van kruisbalken, waaraan touwen zaten. Weer later werd er een vloer aan die touwen gehangen, en de klassieke draaimolen was geboren. Hang aan de touwen stoeltjes en het

is een zweefmolen. De aandrijving gebeurt door mannen aan de touwen te laten trekken en zo de molen rond te draaien. Later liet men paarden deze volgeladen molen (de bezoekers stonden toen nog op de vloer) in beweging brengen door een balk te duwen. Omstreeks 1700 waren vele van deze draaimolens in gebruik. In de negentiende eeuw ontstonden steeds mooiere draaimolens met prachtig decorwerk.

Intussen kwamen er nieuwe ideeën vanuit Amerika naar Europa. We slaan nu enkele tientallen jaren over en zien dan mede door de ontdekking van elektriciteit grote omwentelingen op kermisgebied. De gaslampen werden vervangen door elektrische verlichting. Bij de kermiszaken kwamen toen al vlug stoomlocomobielen, die niet alleen voor de benodigde stroom zorgden maar ook de wagens van de ene kermis naar de andere trokken.

Kort na 1900 verscheen ook de eerste reizende bioscoop op de kermis, met een locomobiel voor de stroomvoorziening. Maar de film zelf werd nog steeds met de hand gedraaid; als de operateur moe werd, schokten de beelden.

De cakewalk (een van de oudste attracties), de achtbaan, in 1927 de eerste autoscooter (botsautootjes), schiettent, stoomcarroussel, theater en zweefmolen zag men overal verschijnen. In Duitsland kwamen fabrieken die zich speciaal bezig hielden met de constructie van kermisattracties en uiteraard ook nevenbedrijven zoals decoratieschilders, beeldhouwers voor de façades en niet te vergeten de orgelbouwers, die ook de muziekboeken leverden.

Het eerste permanente lunapark deed zijn intrede in 1928 in Rotterdam en gaf de volgende attracties te zien: helling-achtbaan, een mini

Kermis te Culemborg,

van 26 Juni—1 Juli 1911.

BURGEMEESTER EN WETHOUDERS
van Culemborg, zullen op **Maandag 29**
Mei 1911, des middaga om 12 uur, bij
inschrijving

verpachten :

De Staانplaats

voor een beignetskraam groot 20 x 20 M.
Inlichtingen vorstrok de Marktmeeester.
Culemborg, 22 Mei 1911.

Burgemeester en Wethouders voornoemd,
E. VAN HOVELL.
De Secretaris,
LOMMELAARS.

Kermis in Culemborg, 1911

*Mr. E.O.J.M. Baron van
Hövell tot Westerflier,
burgemeester van 1908 tot
1915*

treintje in Oberbayern-stijl dat werd getrokken door een stoomlocomotief, en diverse andere zaken. Met het treintje konden de bezoekers een trip maken over het gehele complex. Het werd een doorslaand succes.

Vele gemeenten in Nederland volgden het Rotterdamse voorbeeld en gingen er toe over om kermissen te organiseren. Lang niet overal evenwel, want in veel steden wensten de bestuurders geen toestemming voor een kermis te verlenen. Ondermeer was dit het geval in Amsterdam, Den Haag, Utrecht, Hilversum, Dordrecht, Amersfoort, Harderwijk, Beverwijk en Haarlem.

Grote kermisondernemers wendden zich tot de gemeentebesturen met het verzoek om een vergunning voor het houden van een lunapark, te bezoeken tegen betaling van een entreprijs van 12 cent voor volwassenen en 6 cent voor kinderen. De netto opbrengst kwam ten goede aan een liefdadig doel. Later

waren deze lunaparken gratis toegankelijk.

Jarenlang ging dit goed. Op een gegeven moment kwamen diverse gemeentebesturen er achter dat zij ook zelf een kermis konden organiseren. Zij noemden dit dan een zomerfeest en zorgden ervoor dat de gehele pachtopbrengst in de gemeentekas vloeiende. Hierin is sindsdien geen verandering gekomen. Het gemeentelijk verpachtingsstelsel, met vaak hoge prijzen voor het huren van een stukje openbaar terrein, speelt de exploitanten nog steeds parten.

Kermis in Culemborg

In januari 1911 werden door de gemeente Culemborg diverse standplaatsen voor de kermis verpacht: een *toboggan* (roetsjbaan) aan J. Kunkels voor f 225,00, een draaimolen aan Weduwe Galjaard voor f 87,85, een luchtschommel aan A. Elich voor f 65,10 en een kinematograaf aan A. Veltein voor f 225,00. De niet-gegunde staanplaatsen werden op een later tijdstip verpacht. Op de *toboggan* ging men met lopende banden naar boven, om daarna snel naar beneden te glijden. Een kinematograaf was een met de hand aangedreven apparaat om (film)beelden te tonen, in die tijd nog een kermisattractie. Op 29 mei werd de beignetskraam verpacht, die 20 bij 20 meter groot was.

De burgemeester deelde mede dat van dinsdag tot vrijdag de cafés tot 12 uur open mochten blijven, op zaterdag zelfs tot 2 uur.

De Culemborgse Courant meldt op 2 juli dat de kermis bijna ten einde is.

Er is werkelijk veel geweest waarmee het publiek zooals men het noemt zich schuldeloos kon amuseren. De ‘Trottoir roulant’, het snufje op dit gebied bleef trekken tot den laatste dag en het elektrische orgel, ‘t welk erin speelde mag werkelijk genoemd worden onder de beslist goede muziekinstrumenten, welker tonen ons gehoor aangenaam aandoen. De bioscoop werd druk bezocht en van de wafelen, poffertjes, etc., welke in de verschillende inrichtingen werden gereed gemaakt, werd een goed gebruik gemaakt. De carrousel van de Heer Janvier bood velen aangename ogenblikken.

In de zaal van den heer Pijzelman werd Donderdagavond een voorstelling gegeven door het gezelschap Henri ‘t Sas, welke in alle opzichten welgeslaagd mag genoemd worden. ‘De ploegbaas. Dramatische schets’ was een spannend stuk, hetwelk de spelers tot in de kleinste bijzonderheden natuurgetrouw weergaven. ‘Jonge Harten’ door hetzelfde gezelschap ten gehore gebracht wekte aller lachlust op en genoot aller bijval.

De spelenden hadden zich dien ook waardig gemaakt, door nauwgezet en rolvast spel. Wij hebben er ons zeer goed geamuseerd.

In de zaal van de heer van Gelder werd Woensdagavond door het gezelschap Van Kinsbergen en Basch een in alle opzichten interessante voorstelling gegeven. Er werd geen nummer van het rijk samengesteld programma uitgevoerd of het werd met spanning gevolgd en genoot den welverdienden bijval. Czita, (het hypnotische luchtraadsel), die zich niet bewoog met haar schitterende, telkens wisselende costumes wekte de verwondering en bewondering der toeschouwers. Het was onbegrijpelijk, raadselachtig, doch schoon. Op de zelfde zaal gaf Vrijdagavond het gezelschap Van Laar en Orvan hare buitengewone voorstelling. De verschillende ten gehore gebrachte coupletten werden zeer goed uitgevoerd.

Het komediestukje ‘De verlegen huwelijkskandidaat’ vermaakte alle aanwezigen en viel een langdurig applaus ten deel. De revue Operette ‘Pas op de verf’ waarin vele hedendaagse toestanden wer-

den behandeld en waaraan het geheele gezelschap deelnam stemde allen vrolijk. Hierin kwam hetgeen we van het gezelschap verwacht hadden weer eens goed uit. Meesterlijk werden de verschillende onderwerpen opgevoerd en het herhaald applaus wat tijdens de operette en aan het slot den spelenden ten deel viel was meer dan verdiend. Een woord van lof mogen wij ook zeker Clown William, Muzikale Excentrique niet onthouden.

Op vrijdag hebben ook de schoolkinderen van de kermisgenietingen hun deel gehad. Eerst werd een bezoek gebracht aan de Bioscoop waar ze zich uitstekend hebben vermaakt, zelfs buiten kon men het lachen der kinderen waarnemen, daarna werd de carroussel bezocht, waar ze zich eveneens zeer goed hebben geamuseerd en tenslotte werd hun versnaperingen aangeboden in de tenten van de heren Jongemaets en Visser.

Alzo oud en jong heeft weer van de kermis genoten, wat er te genieten viel en wat nog lang in de herinnering zal blijven.

Alleen maar lof over de festiviteiten, was dat maar waar. In de raadsvergadering van september klaagde raadslid Olijslager over de kermis. Tijdens de rondvraag wijst hij er op dat onder de rook van het stadhuis en het oog van de politie op zondag de kermistenten op de Markt werden afgebroken, waarmee al 's morgens om half zes werd begonnen en 's avonds om zes uur nog niet was beëindigd. Waar diverse ingezetenen zich aan hebben geërgerd. Hij stelt schriftelijke vragen, die graag in de volgende vergadering beantwoord worden. A. Heeft de politie het afbreken op zondag goedgekeurd. B. Zo ja, wat zijn dan de beweegredenen. C. Is de burgemeester, als hoofd van de politie, bereid het afbreken op zondag te verbieden.

De Eerste Wereldoorlog is voorbij, hoopvol treedt men de toekomst tegemoet, maar de tijden zijn nog niet best. Dit blijkt ondermeer uit een mededeling in de Culemborgsche Courant van woensdag 21 januari 1920, waarin staat dat het personeel van de N.V. 'De Fax', na een zondagavond gehouden vergadering, maandagmorgen tot staking over ging. Ontevredenheid over de loonregeling was hiervan de oorzaak. Op een op maandagmiddag in Utrecht gehouden conferentie tussen de besturen van de Metaalbond (werkgeversorganisatie) en de Algemene Nederlandse Metaalbewerkingbond kwam een voorlopige regeling tot stand,

Kermis in Beusichem, 1920

zodat dinsdagmorgen het werk door het gehele personeel werd hervat.

Uitvoerig wordt in die krant aandacht geschonken aan een Groot Nationaal Concours voor muziek- en zangverenigingen op Hemelvaart in Beusichem. 22 verenigingen met circa 900 leden hadden zich gemeld. Voor de *kermesse d'été* toonden 79 kermisexploitanten belangstelling. Harmonie 'Concordia' kwam in de eerste afdeling uit, de gemeentelijke geheel-onthouders zangvereniging 'De Korenbloem' in de tweede afdeling en de rk-mannenzangvereniging 'St. Caecilia' in de derde afdeling. Het wordt een groot spektakel. Café 'Het Veerhuis' van C. van Zanten kondigt een groot bal aan, onder leiding van de heer J.A. van Dillen (balletmeester te Culemborg). Verder stelt Van Zanten dat hij een prima stalling heeft voor paarden, fietsen en automobielen. Ook café 'De Zwaan' adverteert met eigen muziek.

Zaterdag 13 mei. De dag van het Groot-Nationaal Concours voor muziek- en zangverenigingen met een *Kermesse d'été* is aangebroken. Het is een trieste ochtend; slechts hier en daar een vlag. Langzamerhand begin het er iets beter uit te zien. Om 9 uur rolt de landauer met de leider van het concours, de heer O. Müller, en zijn familie het dorp binnen. Nog enkele ogenblikken en de jury met de technische leiding van de heer P. Aafjes uit Culemborg houden hun entree. De verenigingen rijden het dorp in en vullen de cafés. Het feest kan beginnen. Volgens berekening hebben tussen de 7 en 8 duizend bezoekers het concours bezocht. De winnaars werden gefêteerd met medailles, beschikbaar gesteld door de koningin, de prins der Nederlanden en vele andere hoogwaardigheidsbekleders en beschermheren. Op de ker-

Deëkt U er om Donderdag 13 Mei a.s.
Hemelvaartsdag
naar
BEUSICHEM,
te gaan naar het
Groot Nationaal Concours voor Muziek- en
Zangverenigingen met Kermesse d'Été.
Deelnemers van 22 Vereenigingen met 1000 werkende leden. Moderne KERMIS-ATTRACTIES
(Zie toegelaten en nonplusbijetten).
Onder de 1000 gekende dag:
BAL CHAMPÊTRE.
Dee avonds elektrische verlichting van het terrein.

GROOT NATIONAAL CONCOURS
voor Muziek- en Zangverenigingen,
Donderdag 13 Mei 1920
(Hemelvaartsdag)
TE
BEUSICHEM
Tijdens de festiviteiten bovengenoemd
Groot BAL,
onder leiding van den Heer J. A. VAN DILLEN,
(Balletmeester te Culemborg),
Amsterdam.
C. VAN ZANTEN,
Groot Veerhuis, BEUSICHEN.
N.B. Tevens prima stalling van PAARDEN, RIJWIELEN en
AUTOMOBIELEN.

Afsluiting Wegen.

Burgemeester en Wethouders van Culemborg,

brongen ter openbare kennis, dat **MAANDAG 24 MEI** n.s. (2en Pinksterdag), in verband met het te houden Concours, uitgeschreven door de Harmonievereniging »Concordia» alhier van 's morgens elf uur af

de passage zal zijn.

GESTREMD,

in de **NOORDER- of BEGRAAFDREEF** en de **OOSTER- of HARDDRAVERS DREEF**, langs het Plantsoen.

Culemborg, 13 Mei 1920.

Burgemeester en Wethouders van

Culemborg,

De Burgemeester,
VAN WALSEM.

De Secretaris,
A. R. VAN BEEKUM.

*Links: Afsluiting wegen,
24 mei 1920*

*Rechts: Nationaal
concours, 24 mei 1920*

Culemborg 1920

Groot

Nationaal Concours

met

Kermesse d'été,

op MAANDAG 24 MEI 1920,

(2den PINKSTERDAG),

en 2 volgende dagen.

Zie verder aanplakbiljetten.

Op het terrein uitstekende gelegenheid tot berging van ijwieden.

HET BESTUUR.

mis had een Culemborger zijn been bezeerd toen hij het hek raakte dat bij de zweefmolen stond.

Zangvereniging 'De Korenbloem' behaalde met groot succes een eerste prijs in de 2^e afdeling met 316 punten. Als bijzonderheid dient vermeld te worden dat deze vereniging sinds haar oprichting in 1918 al drie 1ste prijzen wist te bemachtigen, zodat men binnen 1 jaar tijd tot de 1ste afdeling kon overgaan. De directeur, de heer H. Schimmel, komt alle lof toe. Muziekvereniging 'Concordia' behaalde een 2^e prijs met 278 punten. Het wat mindere succes was te danken aan de ongesteldheid van de dirigent, de heer M. Klimmerboom, die bij veel repetities afwezig was. 'St. Caecilia' haalde een 2^e prijs. Zaterdagavond maakte 'De Korenbloem', voorafgegaan door de muziekvereniging 'Crescendo', een wandeling door de stad. De belangstelling die de vereniging heeft mogen ondervinden, is wel verdiend.

Burgemeester Van Walsum brengt ter openbare kennis dat in verband met het te houden concours, uitgeschreven door de Harmonie 'Concordia', op tweede Pinksterdag 1920 een aantal wegen wordt afgesloten. Het betreft de Noorder- of Begraafdreef en de Ooster- of Harddraversdreef langs het Plantsoen (nu de Waldeck Pyrmontdreef en de Wilhelminadreef).

Op die dag wordt in Culemborg een Groot Nationaal Concours met kermesse d'été gehouden; de kermis gaat nog 2 dagen door. Het concours

werd op de Voilkampen (de Volenkampen) gehouden; vandaar die afsluitingen.

Er kwamen duizenden mensen op het concours en de kermis af. De *kermesse d'été* trok vanwege het mooie weer enorm veel bezoekers. Door alle rangen en standen is van de gelegenheid om kermis te vieren gebruik gemaakt. Culemborg kan de kermis niet missen, aldus de verslaggever van de Culemborgse Courant.

De kermiscommissie

Oprichting Kermiscomité in Culemborg

In de jaren tussen de Eerste en Tweede Wereldoorlog was het gebruikelijk dat verenigingen die een groot concours of sportactiviteit organiseerden, de gemeente vroegen om tijdens het evenement een *kermesse d'été* te mogen organiseren. De opbrengst van die *kermesse d'été* kwam ten goede aan de organiserende vereniging, ten einde die activiteit te kunnen bekostigen.

In 1935 organiseerden Crescendo, Concordia, Sint Caecilia en Aurora samen een *kermesse d'été*. Die werd niet op zondag gehouden en stond opgesteld op de Kinderspeelplaats. Niet duidelijk is waar de Kinderspeelplaats was. De kermis was alleen open in de avonduren na 8 uur.

In 1936 dienden verschillende verenigingen een verzoek in. Crescendo als eerste voor het jaar 1938, Kracht en Vriendschap voor het jaar 1937, en Concordia ook voor 1937. Uitgaande van één kermis per jaar moest het gemeentebestuur één van die twee laatste verenigingen teleurstellen, maar welke? Bovendien wilde de gemeente een vinger in de pap, net zoals dat in andere gemeenten het geval was. Burgemeester Y. Kestra kwam vervolgens in de raadsvergadering van 18 november 1936 met het volgende idee. Hij stelde voor een raadscommissie ad hoc te benoemen, die met een oplossing diende te komen. Die oplossing was ingewikkeld, want sommige raadsleden verzetten zich met alle macht tegen een kermis, al helemaal als die door de gemeente wordt georganiseerd.

Leest u onderstaand deel uit het raadsverslag maar eens door en zie dat de heer Kestra een groot tacticus was.

Y. Kestra, burgemeester
van 1927 tot 1950

Woensdag 18 november 1936
Ingekomen stukken en mededelingen

Punt 14
Verzoek van het bestuur der Culemborgsche Harmonie 'Crescendo' om een concours met

zomerkermis te mogen houden.

Punt 15
Alsvoren van het Bestuur der Vereniging van Vreemdelingenverkeer en de Gymnastiekvereniging 'Kracht en Vriendschap' om in 1937 een sportfeest met kermesse d'été te mogen houden.

Punt 16

Alsvoren van het Bestuur der Muziekvereniging 'Concordia' om in 1937 een muziekconcours of festival met kermesse d'été te mogen houden en aan deze vereniging toe te kennen het praedicaat 'Stedelijk Muziekcorps'.

De voorzitter van de Raad kwam met een briljante oplossing die hij als volgt verwoordde: 'Ik zou de heeren willen adviseren deze aan gelegenheid in handen te stellen van een commissie ad hoc uit den Raad, om deze zaak omstandig te bekijken en daaromtrent advies uit te brengen. Deze zaak is van dien aard dat we ons daarover wel eens goed mogen beraden, welk standpunt wij daarbij moeten innemen. De commissie zou dan moeten bestaan uit een 5-tal leden van den Raad, t.w.: de heeren Van Heusden, Klumper, de Groot, Middelhoven en Peek.

De heer KLUMPER: Kan dit niet voorbereid worden door B en W?

De VOORZITTER: Ik geloof dat dit in bredere banen bekeken moet worden.

De heer MIDDELHOVEN: Acht U het juist leden in die commissie te kiezen, waarvan U zeker weet dat ze er tegen zijn?

De VOORZITTER: Men kan zich in die commissie principieel tegen de zaak als zoodanig verklaren, maar dan bestaat toch nog de mogelijkheid om, indien het in meerderheid wordt aangenomen, dan te zeggen, ik wil het in dien geest en dien vorm doen. Men drukt in het advies uit dat men tegen elke vorm van kermis is.

De heer VAN HEUSDEN: Ik vind het jammer dat U in die commissie 3

tegenstanders en 2 voorstanders benoemt. Dat zal voor ons een heel karwei worden.

De heer KLUMPER: U voelt wel de moeilijkheid waarin wij straks zullen geraken.

De heer VAN HEUSDEN: Kunnen wij eerst niet een principe besluit uitlokken, dat er een kermis zal komen of niet?

De VOORZITTER: Laat de Raad dit ook eens een keer doen. B en W moeten toch al veel de spitsen er af bijten. Ik stel dit voor omdat ik verwacht, dat het niet bij deze drie brieven zal blijven. Dit is een prachtige gelegenheid om te zien, wat er in de bevolking van Culemborg leeft.

De raadsleden stemden blijkbaar in stilte in met het voorstel; het verslag geeft hierover geen uitsluitsel. Burgemeester Keestra had bereikt dat een allesbehalve samenwerkende raad de handen ineen moest slaan om tot een goede oplossing te komen die de goedkeuring zou krijgen van de plaatselijke bevolking.

Maandag 26 december 1936 vermeldt het raadsverslag het volgende:

VOORSTEL van de Commissie ad hoc inzake viering van Zomerfeest annex Kermesse d'été.

Deze commissie, waarvan de heer Peek rapporteur is, adviseert:

1. de in handen gestelde adressen worden voor zoover deze betreffen het houden van een kermesse d'été van de hand gewezen;
2. de Raad besluit tot het instellen van een comité, zich ten doel stellende het vieren van een jaarlijks Zomerfeest;
3. aan de muziekvereniging 'Concordia' wordt het praedicaat 'Stedelijk Muziekcorps' verleend.

De heeren Klumper en Van Heus-

den doen den Raad kond, dat het niet in de bedoeling ligt speciaal een muziekfeest te geven. De heer Van Heusden zegt zelfs: Ik heb graag dat er met deze zaak spoed betracht wordt, mede in verband met een verzoek dat een van de aanvraagsters heeft ingediend met het oog op een groot gymnas-tiekfeest, waardoor 2000 vreemdelingen op dit feest zullen komen. Men is daarmee in onderhandeling, zoodat heel spoedig een beslissing moet worden gegeven.

De heer Klumper zou graag een uitspraak van den Raad vernemen

met het oog op den Zondagmid-dag.

De voorzitter deelt mede dat dit overbodig is, aangezien hij zich aan den Ministeriële beslissing inzake dit punt zal houden en het houden van een kermesse d'été op Zondagmiddag zal verbieden.

Spreker wees hierbij op de incon-sequentie ten opzichte van voet-balwedstrijden en bioscoopvoor-stelling, waaruit zijns inziens blijkt dat de Zondagswet van 1815 niet geschikt is voor deze tijdsom-standigheden.

De heer Peek komt met het voor-stel om een eventueele kermis op

de Markt te houden, hetgeen met 7 tegen 6 stemmen wordt verworpen, hetgeen nog niet wegneemt de mogelijkheid dat de kermis toch nog op de Markt zal worden gehouden aangezien het comité in dit opzicht vrijheid van handelen krijgt.

In het comité dat gevormd wordt wil de Voorzitter tenminste drie Raadsleden benoemen. De heer Klumper vraagt daar nu al mede te beginnen.

Wie gedacht had dat dit in de Raad van Culemborg onmogelijk was

slaat de plank mis, want wij beleven de sensatie dat de heer Spithoven op een gegeven ogenblik den heer Peek aanbeveelt. Het gaat er zeer gemoedelijk aan toe en zoodoende duurde het niet lang of er zijn vier raadsleden uitverkoren.

Zoo worden achtereenvolgend benoemd de heeren Van Heusden, Klumper, Spithoven en Peek.

De heer Spithoven wil echter consequent zijn en hoewel dit geen raadscommissie is; verkondigt hij, vanwege de houding van zijn fractie om in geenerlei commissie zit-

ting te nemen, ook deze functie niet te aanvaarden.

De heer Klumper oefent hierop kritiek uit, die de heer Collé beantwoordt door te zeggen, dat de heer Klumper de laatste is die critiek mag uitoefenen. (De verkiezingen werden er weer bijgehaald). In plaats van de heer Spithoven wordt vervolgens de heer De Beus benoemd.

De Voorzitter feliciteert de benoemde leden op sarcastische wijze, aldus het verslag.

Het gemeentebestuur van Culemborg, onder burgemeester Y. Keestra, volgde zo in grote lijnen de landelijke ontwikkeling, echter met één belangrijke uitzondering: de organisatie van de kermis werd opgedragen aan een Raadscommissie en de opbrengst werd buiten de gemeentelijke boekhouding gelaten. Zo komt de netto-opbrengst volledig ten goede aan het plaatselijk verenigingsleven en verdwijnt hij niet in de algemene middelen. Op 15 december 1936 is de commissie geïnstalleerd. De commissie was een afspiegeling van de plaatselijke bevolking, immers elke fractie in de gemeenteraad benoemde één raadslid in de commissie. Alleen de protestants-christelijke fractie leverde geen afvaardiging. Naast de raadsleden werd een gelijk aantal burgers door de Raad benoemd. Na elke raadsverkiezing werden de commissieleden opnieuw benoemd. Afgetreden raadsleden kwamen vaak als ‘burger’ weer terug in het bestuur. De ‘burgers’ vormden in de praktijk het bestuur, dat samen met een ambtenaar van Gemeentewerken de jaarlijkse kermis organiseerde. De raadsleden hadden meer belangstelling voor de verdeling van de opbrengst. In de volksmond werd de Raadscommissie ‘kermiscomité’ genoemd. De Raad maakt in 1936 een roerige tijd door, er was groot onderling wantrouwen, in het college van B&W veel onenigheid. Beschuldigingen van vriendjespolitiek, aanvallen op de burgemeester, zelfs het woord corruptie viel. Dit alles werd commentariseerd door de correspondent ‘A.R. Poorter’ van de Culemborgse Courant, wat weer een weerwoord bij raadsleden opriep. Deze sfeer klinkt nog enigszins door in het aangehaalde Raadsverslag. A.R. Poorter was een pseudoniem, maar onmiskenbaar een lid van de Anti Revolutionaire Partij, een streng protestants-christelijke politieke groepering.

De periode 1937-1939

In juli 1937 organiseerde Kracht en Vriendschap een groot festijn met een lunapark met de nieuwste attracties. Een maand tevoren, op 14 juni, was een spoedeisende raadsvergadering belegd met als enige agendapunt het verzoek van Burgemeester en Wethouders om ook de winkels de gelegenheid te geven op zondag open te zijn. Deze gedachte was ingegeven omdat men veel bezoekers van buiten de stad verwachtte. Na een felle discussie werd het voorstel met 8 stemmen voor en 2 tegen aangenomen. De tegenstemmers waren de heren De Groot en Middelhoven, waarbij de laatste nog verklaarde ook tegen de kermis te zijn.

In 1938 organiseerde muziekvereniging Crescendo een muziekconcoers met zomerfeest ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan. De kermis begon op donderdag 7 juli en eindigde op zondag.

Op 8 juli 1939 meldde de Culemborgse Courant dat de 'Commissie tot het houden van een jaarlijks Zomerfeest' had besloten van 13 tot en met 16 juli een kermis te organiseren. De kermis was op de Markt en zou een keur aan vermakelijksinrichtingen bieden, zodat een bezoek alleszins aan te bevelen was. Het jaarlijks Zomerfeest waaraan deze kermis verbonden was, zou deze keer hoofdzakelijk aan de sport gewijd zijn en plaatsvinden op zondag 16 juli op het Gemeentelijk Sportterrein, aanvang des namiddags te half drie voor wat betreft het voetbalgedeelte, terwijl daarna de Estafette Singelloop rondom de stad gehouden zou worden. De voetballiefhebbers werd een prachtige wedstrijd geboden tussen de Culemborgse tweede-klasser Vriendschaar en de Bossche eerste-klasser B.V.V. De Bosschenaren, die over een keurig spelende ploeg beschikten, kwamen met hun volledige eerste elftal uit. De entreprijzen waren zeer laag gehouden, vanaf 10 cent, zodat iedereen van dit voetbalschouwspel kon genieten. Deze voetbalwedstrijd werd gevolgd door een Gecostumeerde Veteranen Wedstrijd, terwijl het geheel werd opgeluisterd door muziek van de Harmonie 'Crescendo', onder leiding van

1882 ~ 1937

GYMNASTIEK- en ATHLETIEKVEREENIGING „KRACHT EN VRIENDSCHAP” Culemborg.

Beschermheer: de Weloedgoh. Heer H. W. VAN HOUTEMA.

GROOTE GYMNASTIEKWEDSTRIJDEN en Demonstraties

op het Gemeentelijk Sportterrein aan den
Westersingel, op ZONDAG 4 JULI a.s.

Aanvangstijden:

Wedstrijden 9.30 voorm. Einde 12 uur 's middags.
Optocht 1.30 nam. Einde 2 uur namiddag.
Middaguitvoering 2.30 nam. Einde ongev. 5.30 nam.

Na de Optocht, waaraan alle vereenigingen deelnemen, worden de turners(sters) officieel ontvangen oor het Gemeentebestuur en toegesproken door den Burgemeester en den Kringvoorzitter.

De toespraken zullen door middel van een geluidsinstallatie voor een ieder verstaanbaar worden gemaakt.

Aan de middaguitvoering werken de beste vereenigingen mee met een prachtserie eigengekozen nummers.

Deze uitvoering vormt het hoogtepunt der FEESTEN. -:-

Voor nadere gegevens, betreffende de name, route, enz. zie feestgids.

Des avonds wordt in de stad volop gelegenheid gegeven tot vermaak. Op de Markt groot LUNAPARK met de nieuwste attracties.

Zaterdag 10 Juli a.s. des avonds om 8.30 uur

EERE-AVOND

in Luxor-Theater — Heerenstraat

Medewerking verleenen de Dames en Heeren-Keurcorpsen van het Kon. Nederl. Gymnastiek Verbond. Het hoogste wat op Gymnastisch gebied is bereikt zal U op dezen avond worden gedemonstreerd.

Voorziet U tijdig van plaatskaarten.

Plaatsbespreken: Vrijdagavond 9 Juli van 7.30 tot 9 uur bij den Heer A. van Gelder, Markt.

Entreprijzen: Wedstrijdterrein

	Volwassenen	Kinderen
Open terrein	20 cent	10 cent
Open tribune	35 cent	15 cent
Overdekte tribune	50 cent	25 cent

Werkloos open terrein 12 ct. op vertoon van werklooskaart

Doorloopende Kaarten:

	Volwassenen	Kinderen
Open terrein	30 cent	15 cent
Open tribune	50 cent	25 cent
Overdekte tribune	75 cent	35 cent

Toegangsprijs Eere-avond 75 cent.

In alle prijzen zijn rechten en belastingen begrepen.

Linkerpagina: 1937, *Kracht en Vriendschap organiseert gymnastiekwedstrijden en een lunapark*

de directeur de heer P. Aafjes. Na afloop van deze voetbalwedstrijden werd er een Estafette Singelloop over 3200 meter rondom Culemborg gehouden.

Ter inleiding van deze sportgebeurtenissen was 's middags om 1 uur een muzikale Ommegang door Culemborg gehouden, ten einde onder de vrolijke tonen van de muziek alle Culemborgers en andere bezoekers op te wekken zich naar het Gemeentelijk Sportterrein te begeven. Na afloop van het Zomerfeest werd de kermis om circa 7 uur opengesteld.

De periode 1940-1982

Na het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog was er geen enkele reden meer om een kermis te organiseren. Pas in 1946 werd er weer eens gesproken over de kermis. Niet in Culemborg overigens, maar in Beusichem: in de Culemborgse Courant van 21 juni 1946 stond een groot redactioneel artikel over de oude paardenmarkt en de kermis in Beusichem. Een week later werd gemeld dat de eerste kermis alweer tot het verleden behoorde. Het aantal attracties had aanzienlijk meer bedragen dan voor de oorlog. De kermis was druk bezocht, vooral op zaterdag en zondag. Het geheel had een ordelijk verloop gehad. Een minpuntje was echter de diefstal van een herenrijwiel van de heer B. uit Culemborg (kort na de oorlog was een fiets nog een rijk bezit!). De politie had de zaak in onderzoek.

Blijkbaar bestond er van oudsher enige rivaliteit tussen de kermis van Culemborg en Beusichem. Zo schrijft Voet van Oudheusden al in zijn *Historische Beschryvinge van Culemborg* uit 1753 het navolgende:

‘In het Jaer 1464 verzogt de Hartog van Gelre als Heer van Bueren en Bosichem aen Heer Gerard, dat hij de Jaermarkt, die ten nadeel der Bosichemsche op St. Jans dag in de zomer binnen Culemborg wierd gehouden zoude afschaffen, ’t antwoord van Heer Gerard was, dat tot nog toe geen Markt gehouden wierd, die niet by zyn voorouderen was bekend geweest, alleen de Markt die op St. Jans Dag inviel, door het vermaen van

Brugman een dag verlengt, of uitgesteld. Die van Bosichem hadden meer schult, als de zyne, die haere Kermis, van ouds de Peters Markt genaemt, ten nadeel der Culenburgers, drie of vier dagen vroeger, als gewoon waren, hielden, dat egter, zoo zijn Hoogheit, goeddagt ’t op den ouden tyd wilde herstellen: Hierby is het doe gebleven.’

In februari 1947 verzocht de gymnastiekvereniging ‘Kracht en Vriendschap’ in verband met haar in dat jaar te vieren 65-jarig bestaan om de gebruikelijke *kermesse d’été* van voor de oorlog weer in ere te herstellen. B en W hadden hier geen enkel probleem mee. Wel werd het bij raadsbesluit van 21 december 1936 ingestelde comité tot het houden van een jaarlijks zomerfeest of *kermesse d’été* weer tot leven geroepen. Dit comité, bestaande uit 7 leden waaronder 4 raadsleden, had sinds 1940 zijn werkzaamheden gestaakt. Sindsdien waren diverse vacatures ontstaan ten gevolge van overlijden en aftreden van raadsleden.

Daar de zittingsduur van de raadsleden afhankelijk was van hun herbenoeming als raadslid, vond vindt het college het wenselijk een benoeming te doen geschieden voor de duur van de zitting hebbende raad, zodat dit dus ook gold voor die leden die geen raadslid zijn. Verder wilde het college de samenstelling veranderen: 3 raadsleden en 4 niet-raadsleden.

Burgemeester en wethouders stelden de raad voor om:

1. In 1947 de Markt gedurende hoogstens een week gratis af te staan aan het comité om een *kermesse d'été* te organiseren,
2. De leden van het comité te benoemen en wel de raadsleden C.W. Dresselhuys, J.C. Jägers en C. van Vliet, en hieraan toe te voegen de heer A. Mentink, directeur van Gemeentewerken. Met name de heren Van Vuren en Wiggelinkhuizen zijn felle tegenstanders van het weer invoeren van de kermis. Het collegevoorstel wordt met 13 tegen 2 stemmen aangenomen.

Kort na de raadsvergadering publiceerde de Culemborgse Courant op 7 maart een protestbrief van de Nederlands Hervormde Gemeente, waarin men het betreurde dat er een kermis zou worden gehouden. Ze protesteerde met name tegen het feit dat deze tijdens kerkdiensten zou plaatsvinden. Het artikel eindigde met de opmerking dat blijkens aan de Culemborgse Courant verstrekte mededelingen de andere kerkelijke besturen aan het schrijven volle adhesie hadden betuigd.

De raadsleden Van Vuren en Wiggelinkhuizen meenden tijdens de raadsvergadering van 27 februari 1947 met een uitgebreide argumentatie te moeten komen om dat voorstel van Burgemeester en Wethouders af te wijzen. Hun zienswijzen zeggen veel over de gedachtegang van ons christelijk volksdeel in die jaren. De redacteur van de krant heeft de tekst van beide spreker in zijn verslag opgenomen. Blijkbaar vond hij het belangrijk de raadsleden letterlijk te citeren.

De heer Van Vuren sprak als volgt:

Mijnheer de Voorzitter [burgemeester Y. Kestra],

Naar aanleiding van het voorstel van B en W om te komen tot een kermis en dit op verzoek van een vereniging, rijst bij mij de vraag, of er wel ooit over beslist is in een raadsvergadering over het al of niet invoeren van een kermis. In de eerste plaats wil ik hier volgend aan onze beginselen van de Historische Unie mijn uitdrukking geven beslist tegen het invoeren van een kermis te zijn. Ik zou daaraan toe willen voegen een gedachte die de bevolking van Culemborg in het algemeen treft en dat is in de eerste plaats wel deze dat de financiële toestand van de bevolking, zoals ik onlangs in het 'Vrije Volk' las, dat de arbeidende bevolking niet eens in staat is, om het gehele distributiepakket te kopen, terwijl de regering alles in het werk stelt om hieraan tegemoet te komen, ik denk bijvoorbeeld aan het Consumentencrediet en wat verder tot ondersteuning wordt gegeven. Ik vind het dan ook in geen geval verantwoord om de bevolking een dergelijk verzoek voor te leggen. Als tweede wil ik hieraan toevoegen dat de bevolking van de Markt minstens een week die drukte en dat lawaai van die kermis voor de deur heeft, om maar niet te praten over het finan-

cieel verlies dat de Middenstand hiervan ondervindt. Want de kermis betekent toch dat een groot bedrag aan geld naar elders afvloeit. In het geheel genomen wil ik mij dus uitspreken in het belang van de Culemborgse bevolking en geen kermis in te voeren en zeker in geen geval op de Markt.

Tenslotte nog een vraag. Wanneer de kermis toch ingevoerd wordt, zal er dan voldoende rekening gehouden worden met de zondag, met het oog op de kerkdiensten, ook wat de zaterdagavond betreft, dan wordt namelijk in de Nederlands Hervormde kerk om 7 uur een kerkdienst gehouden. Mijnheer de voorzitter, ik zou u willen verzoeken van het een en ander goede nota te willen nemen,

De voorzitter antwoordt als volgt:

Mijnheer Van Vuren, met de aanvang en de einduur van de kerk zal ik wanneer de raad het voorstel om een kermesse d'été te houden aanneemt, zeker rekening houden. Wij moeten ook het financieel oogpunt van deze zaak bezien. 'Kracht en Vriendschap' bestaat 65 jaar. De baten die zo'n kermis op zal brengen zullen kunnen worden besteed aan die verenigingen, die voor hun doel het nodig hebben. Ik wil hierbij toch opmerken, dat niet al het geld, dat aan de kermis besteed wordt in de portemonnee van de middenstand zou komen. Het spreekwoord is hier niet te onpas, namelijk: 'men leeft niet van brood alleen'.

Raadslid Wiggelinkhuizen

Hierna vroeg de heer Wiggelinkhuizen het woord:

'Mijnheer de Voorzitter,

Als Antirevolutionair zou ik mijn plicht verzaken, indien ik mijn stem daartegen niet zou verzetten en daarom wil ik op drieërlei gronden, namelijk op principieel, wettelijke en morele, mijn bezwaren naar voren brengen en dit voorstel analyseren. Het zijn niet de beste tijden in de geschiedenis van een volk of een stad geweest, wanneer het volk om brood en spelen riep en wanneer de Overheden aan die wens gehoor gaven. En wie de historie kent, weet, dat zij gepaard gingen met perioden van het grootste verval, corruptie en ondergang. Wij leven weer op een keerpunt van de geschiedenis, en wie ogen en oren open heeft, weet, dat na het voorbijgaan van de laatste wereldramp, het onheilspellend naderen van een nog groter en vreselijker Armageddon te wachten is, gelijk God in zijn openbaringen aan de apostel Johannes op Patmos te zien heeft gegeven. En daarom staat er telkens herhaald: Wie oren heeft om te horen, die hore! Zo moet ik ook nu dit woord in de Raadsvergadering doen horen. En daarom de vraag: is het thans de tijd voor een feest, voor een kermis? Voor een dergelijke vulgaire, botte, domme, gemechaniseerde en stijloze 'vreugde'? Wij kunnen blij zijn en feest vieren bij een nationale gebeurtenis, doch een kunstmatig feest mislukt. Zal straks ook voor Culemborg gelden, het woord van Hui-zinga, dat: 'de mensheid achterbleef in verstomping en verdwazing, de motoren nog draaiende en de vlaggen nog wapperende, maar de geest geweken'? Bij besluit van 8 november 1917 besloot de Raad van deze gemeente bij acclamatie om de jaarlijkse kermis op te heffen, onder meer uit overweging dat 'deze instelling als volksvermaak geen reden van bestaan meer heeft en als verouderd is te beschouwen.' En 'dat ook uit zedelijkheidsoogpunt alle redenen bestaan om tot afschaffing te besluiten'. Dit raadsbesluit werd door Gedeputeerde Staten goedgekeurd. Ik heb respect voor die Raad, die op dezelfde wijze blijk gaf van zijn hoge opvatting van zijn taak als beschermer van de geestelijke en zedelijke waarden van de bevolking. Nadien zijn

herhaalde pogingen aangewend on de Raad van zijn hoge morele standpunt af te brengen, doch zonder resultaat. In de vergadering van 14 juni 1928 wordt door B en W in een uitvoerige nota aan de Raad betreffende de wederinvoering van de kermis nog eens getuigenis afgelegd van de hoge opvatting. Doch langzamerhand komt er kentering, hoewel de Raad standvastig bleef, ook in het vorige jaar en het zelfs op dit ogenblik nog is.

Ik constateer dus, dat de Raad als hoofd van de gemeente, als hoogste vertegenwoordiger der burgerij, de kermis uit morele overwegingen in deze gemeente officieel niet wil. Ik kan dit standpunt uiteraard niet anders dan toejuichen en de gemeente Culemborg gelukwensen met een Raad van zo hoge morele opvattingen. En wat wordt ons thans voorgesteld? Niets anders dan dit: wat officieel onder de goedkeuring van hogere autoriteiten met strenge bewoordingen door de voordeur is afgewezen, door de achterdeur weer binnen te halen. Officieel: geen kermis! 'Geen reden van bestaan meer'. 'Uit zedelijkheiddoogpunt' enzovoort. Niet-officieel: ga je gang maar, doch wij dragen geen verantwoordelijkheid. 'Wij hebben geen enkel bezwaar tegen dit verzoek'. Maar dat mag een commissie doen. Met andere woorden: wat de Raad moreel niet toelaatbaar acht, laat hij een commissie opknappen. Een prachtige opdracht; maar niet eervol. En dan komt nog het mooiste, er moeten ook nog raadsleden lid van die commissie zijn. Voelt men de tweeslachtige positie niet van dergelijke commissieraadsleden? Naar mijn mening kan een raadslid dat zichzelf respecteert nooit een dergelijke benoeming aannemen, want zover ik weet zitten hier geen mensen met twee aangezichten.

Een andere kant van de zaak:

Ik lees in artikel 178 van de Gemeentewet: 'De Raad besluit tot het instellen, afschaffen of veranderen van jaarmarkten of gewone marktdagen, juncto artikel 229 onder goedkeuring van Gedeputeerde Staten onderworpen'.

Verder behoren naar ik meen de staangelden van de kermis tot de officiële gemeentelijke ontvangsten. Hierdoor wordt het houden van kermissen gemaakt tot een publiekrechtelijke zaak met publiekrechtelijk hoger toezicht:

1e wat het houden betreft,

2e wat de besteding van de opbrengsten betreft.

Met alle waarborgen omgeven dus (art 277 van de Gemeentewet).

Wat gebeurt nu hier? Een vrij onschuldig besluit. De Markt beschikbaar stellen. Maar in feite:

1e het houden van een kermis onttrekken aan overheidssfeer van artikel 178;

2e de besteding van publiekrechtelijke gelden door niet daartoe gerechtigden op aan publiekrechtelijke controle onttrokken wijze.

Het moge nog zo goed zijn, dit neemt de onwettigheid niet weg. Als verenigingen geld nodig hebben, dan kunnen zij onder andere subsidie aanvragen. De aanvraag kan dan worden bekeken door het daartoe aangewezen lichaam, de Raad, die daarover kan beslissen onder afweging van algemene en andere belangen, zoals het behoort.

Ik kan weinig bewondering hebben voor dergelijk recht en geweld aandoende capriolen. Mijn stellige mening is dan ook, dat raadsleden die daaraan medewerken, ook door zitting te nemen in die commissie, handelen in strijd met de wet en met de ambtseed. Ik zal dan ook niet aan de stemming over aanwijzing van de commissieleden deelnemen.

In deze tijd heeft iedereen moeite om de touwtjes aan elkaar te knopen. De regering heeft vele miljoenen voor consumentencrediet beschikbaar moeten stellen om de ergste nood te kunnen ledigen. Ik meen in Culemborg al een kleine 100.000 gulden. Zal dan de Raad van Culemborg zeggen: ga je gang maar, smijt maar weg uw zuurverdiende loon, smijt de tientjes maar kapot. Er moet toch feest zijn? Zegt ge dit: weest dan ook royaal en stel de kermis weer in met een officieel raadsbesluit. Al ben ik het daarmee niet mee eens en al zou ik er tegen protesteren, dan zal het toch een houding zijn waarvoor ik respect kan hebben.

De Raad van Amersfoort nam een dezer dagen een beter besluit, namelijk om de kermis niet meer in te voeren, daar er wel stijlvoller ontspanning voor de massa is en iets beters dan een ouderwetse kermis.

Tenslotte, Mijnheer de Voorzitter, mocht de Raad het voorstel van B en W aannemen, dan stel ik voor om het aldus te wijzigen: 'in het jaar 1947 de Markt gedurende ten hoogste één week, behalve de zondag, gratis af te staan'.

En verder zal ik aan Gedeputeerde Staten vragen hun goedkeuring aan dit besluit te onthouden.'

De voorzitter zette vervolgens het verschil uiteen tussen de vroegere kermis, die onder het begrip jaarmarkt valt – artikel 178 van de Gemeentewet – en een 'zomerfeest'. Dronkemanstonelen en braspartijen zoals vroeger kwamen nu niet meer voor en de Markt was hier de aangewezen plaats, vrij en zonder entree. Hij achtte een raadscommissie voor controle en invloed zeer gewenst. Hij wees op de geteisterde stad Tiel waar een uitbundige kermis werd gevierd; de mensen hebben behoefte aan een gepast vreugdefeest.

In 1948 is de kermis verpacht aan het driemanschap Stuy, de Haan en J.G. Vroom onder het motto: Grote Feestweek. Ondernemer Janvier leverde strijd met de Beusichemse kermis waar een 'steile wand' stond, waarvoor volop reclame werd gemaakt. In 1950 stond Janvier met 30 verschillende attracties, waaronder een Lunapark, op de Markt.

In de Culemborgse Courant schreef de Torenwachter op de Vierkante Toren – een vaste rubriek in de Culemborgse Courant – dat hij er niet

**GROTE KERMIS
TE CULEMBORG**

OP DE MARKT,
van Dinsdag 28 Juni tot en met Zaterdag 2 Juli a.s.

30 verschillende attracties.

Tuistich heiter,
P. JANVIER.

ATTENTIE!! ATTENTIE!!

STEILE WAND-MOTORRENNEN

Ditmaal NIET op de kermis te Culemborg maar WEL op de kermis te Beusichem brengen wij U de STEILE WAND.

Het motorrennen tegen een rechtgetraakte muur van 7 meter hoogte met een adembenemende snelheid, uitgevaard door de twee motorrijders Marco Polo en Jonny Campbell. Zij laten U evenals een geweldige aerobisch zien op zwart Indiaas-motoren.

Vergeet niet deze geweldige sensatie te komen bewonderen. Het is de laatste maal, dat deze artiesten in Nederland optreden.

De kermis te Beusichem duurt t. m. Zondag a.s. Komt allen naar Beusichem en bezocht de geweldige motorrennen, daar deze in Culemborg niet gehouden kunnen worden.

Vele nieuwe attracties! Vermaak en plezier!

Tot en met Zondag 26 Juni a.s.

Het tweede Lunapark van Piet Janvier op de kermis te Culemborg in 1949.

Van de Vierkante Toren

van kon slapen; hij klaagde steen en been, hij haalde Jansen, de ziekenfonds-bode erbij. De man was bang dat er deze week sommige klanten zouden zeggen: 'Kom volgende week maar hoor!'. Drie stuivers voor de rupsbaan was wat veel. In dezelfde krant stond een advertentie van het bestuur van het Algemeen Culemborgsch Ziekenfonds met de mededeling dat zij de premie voor de vrijwillig verzekerden van 63 cent naar 80 cent per week moest verhogen, op aandrang van de overheid,. Vandaar die ziekenfonds-bode.

Op 23 juni 1950 nam burgemeester Keestra afscheid. Hij werd hij opgevolgd door Van Koningsbruggen.

Van de periode van voorzitter Van Gelder van de Stichting Zomerfeesten zijn nagenoeg geen archiefstukken voorhanden, althans niet in het bezit van de stichting. Herman van Gelder was eigenaar van café Van Gelder op de Markt, nu het filiaal van Blokker. Jan Molders (oud-raads-lid) was secretaris en Toon Weysenfeld, directeur bij meubelfabriek Palumbus, was de penningmeester. Verder maakten de heren Kerkhof, Hulskes en Vollmuller, allen oud-raads-lid deel uit van het bestuur. De oud-raadsleden waren afkomstig van de KVP en de Partij van de Arbeid, de grootste fracties van de Culemborgse gemeenteraad in die tijd. Het bestuur bestond deels uit gemeenteraadsleden en deels uit oud-raadsleden, waardoor een goede band met de gemeenteraad gegarandeerd was. De verhouding met het college van burgemeester en wethouders was daarentegen veel afstandelijker.

De praktische uitvoering van de kermis was in handen van Piet van den Dool, ambtenaar bij Gemeentewerken, geassisteerd door zijn collega W. Hansma. Zij zorgden voor de invulling van het kermisterrein en de daarmee in verband staande werkzaamheden. De standplaatsen werden in januari tijdens een openbare bijeenkomst toegewezen. De kermisexploitanten moesten op een maandagmorgen in januari, onder toezien oog van de kermisbonden, hun bod schriftelijk indienen en deponderen in een op de burgerzaal van het stadhuis staande (stem)bus. Na opening van de inschrijvingen werd aan de hoogstbiedende de standplaats gegend.

In 1978 was er een probleem bij de inschrijving. Na het openen van de bus werden de inschrijvingen voorgelezen. De vertegenwoordigers van de kermisbond maakte geluidsopnames en deze werden gecontroleerd met de opgaven van hun leden. Eén inschrijving ontbrak bij het voorlezen en werd dan ook niet bij de gunning betrokken. Het bestuur had een groot probleem. Op de Markt was namelijk geen plaats meer, dus de ontbrekende inschrijver kon er niet bijgeplaatst worden. Het bestuur kon er gelukkig mee volstaan de man het volgende jaar een voorkeursbehandeling te beloven.

De kermis was in die jaren zeer in trek bij de Culemborgse bevolking. De Markt was aan beide zijden gevuld met attracties. Tegenover café Van Gelder stond altijd een hoge zweefmolen, bij het stadhuis de steile wand, het lunapark of de rupsbaan. De golfbaan tegenover het postkantoor was in trek bij de jeugd. De directeur van het postkantoor, de heer Visser,

woonde toen boven het postkantoor. Bekend is dat hij tijdens de kermis-
week altijd met vakantie was, waardoor het overige kantoorpersoneel
geen vrij kon nemen. Niemand deed daar moeilijk over, zoveel vakantie-
dagen had men niet in die tijd. De botsauto's stonden voor de katholieke
kerk. Ook zeer in trek was de lotenzaak, waar men een lot kon trekken
om huishoudelijke producten en ontzettende grote speelgoedpoppen te
winnen. De winnaars van die poppen sleepten ze mee naar huis, maar
wisten vervolgens uiteraard niet wat ze er mee moesten doen. De Markt
lag binnen de kortste keren vol loten waarop geen prijs was gevallen. De

exploitant van die loterij was een uitstekend spreker. Lezen of schrijven was de man echter niet machtig; hij dicteerde de tekst voor de advertentie in de Culemborgse Courant. Dat het hem goed voor de wind ging, bleek uit zijn uitschuifbare salonwagen, voorzien van airco en een zeer groot ameublement, wat in die jaren tot de uitzonderingen behoorde. Niemand wilde zonder iets naar huis; de kansspelen waren dan ook zeer in trek bij het publiek. De poffertjeskraam had zijn vaste plaats op de Varkensmarkt, en heeft die nu nog op diezelfde plaats. Vanaf 1980 tot aan de dag van vandaag wordt de plaats gepacht door de familie Vermolen uit Bergen op Zoom. De Culemborgse kermis trok in die jaren, vooral op zaterdagavond, de slotavond van de kermis veel publiek.

In 1979 beleefde de kermis een topjaar. De pachtopbrengsten waren ten opzichte van 1972 verdrievoudigd. Twee jaar later vond burgemeester Hermans het zinvol de subsidies die de stichting verstrekke bij het Welzijnplan van de gemeente te betrekken, wat echter niet is doorgegaan. Het bestuur was extra geprikkeld als haar zelfstandigheid in het geding kwam.

Eind 1981 circuleerden berichten dat wethouder De Rek van mening was dat een organisatie zoals de stichting Zomerfeesten uit de tijd was. Hij vond dat de kermisactiviteiten weer onder de vlag van de gemeente moesten plaatsvinden, dan wel dat het college een vinger in de pap moest hebben bij de verdeling van de gelden. Tijdens de najaarsvergadering van de stichting liepen de emoties hoog op, vooral bij de oud-raadsleden die jarenlang hun best hadden gedaan om de kermis te organiseren en de gelden te verdelen onder de Culemborgse gemeenschap. Men dreigde zelfs met opstappen. De heer Kerkhof, lid vanaf het eerste uur, stelde zijn zetel beschikbaar. Zijn opmerking veroorzaakte een kettingreactie bij de andere bestuursleden. Met de opmerking ‘als hij gaat, dan ga ik ook’ bedankten vervolgens alle bestuursleden op een na. Het college werd vervolgens ingelicht over de ontstane situatie. Dit betekende echter niet het einde van de stichting, want onder verantwoordelijkheid van wethouder Vendrig werd snel een nieuw bestuur gevormd.

Periode 1983-2011

Deze periode telde 2 voorzitters, de heren Van Stijn en Van de Warenburg. In januari 1983 kwam er een nieuw bestuur. Slechts een bestuurslid van het oude bestuur was overgebleven, het raadslid de heer Van Haarlem. Gelukkig bleven de medewerkers van Gemeentewerken, de heren Van den Dool als markt- of kermismeester en Hansma, hun diensten aanbieden. Zij zorgden voor de invulling van de kermis en de indeling van de Markt, het kermisterrein bij uitstek in Culemborg. In mei 1983 bleek echter dat de medewerking van Gemeentewerken niet langer kon worden gecontinueerd, en er naar een andere marktmeester moest worden uitgekeken. Noodgedwongen heeft voorzitter Van Stijn zich toen opgeworpen als marktmeester, een taak die hij tot zijn afscheid heeft vervuld.

Linker foto: Bestuursleden Van Stijn (midden) en Van Haarlem maken zelf de reclameborden.

Rechter foto: Wethouder Wijkmans (links) en adjudant van gemeentepolitie Hartman bakken poffertjes tijdens de opening van de kermis.

De daadwerkelijke organisatie van de kermis was vanaf toen in handen van het dagelijks bestuur, wat niet helemaal de bedoeling was. De burgerbestuursleden mopperden bij tijd en wijle dat de overige leden, de raadsleden, geen hand uitstaken. Op 28 april 1994 besloot de Gemeenteraad geen raadsleden meer te benoemen in de stichting.

In die periode speelde het zogenaamde twee-petten-verhaal. Dit hield in dat men het niet raadzaam vond om als wethouder of raadslid in een bestuur te zitten dat binding had met de gemeente. Het werd niet juist geacht om als bestuurslid een subsidie aan te vragen bij de gemeente en vervolgens als raadslid daarover te moeten beslissen. Raadslid Van Haarlem, ook bestuurslid van de stichting, was van mening dat deze zienswijze niet gold voor de stichting Zomerfeesten. Hij had twee redenen: de stichting vroeg immers geen subsidie bij de gemeente, maar verstrekke juist subsidies buiten de gemeente om. Bovendien was een democratische controle op de uit te keren subsidies nu – juist door de aanwezigheid van raadsleden in het bestuur – gewaarborgd. Zijn pleidooi mocht echter niet baten. Met de grootst mogelijke meerderheid werd het collegevoorstel aangenomen en de raadsleden verdwenen uit het bestuur. De Stichting Zomerfeesten, ontstaan als raadscommissie, was hiermee volledig losgekoppeld van het gemeentebestuur. En onbekend maakt onbemind. In de loop der jaren zou dan ook blijken dat de gemeente nauwelijks weet had van wat de Stichting Zomerfeesten betekende voor de samenleving.

Op 24 november 1994 werden de nieuwe statuten voor de stichting bij notaris Ton getekend, die vervolgens in de raadsvergadering van december werden goedgekeurd. Vanaf dat moment werd de stichting uitsluitend door burgers bestuurd, en geschiedde de benoeming van bestuursleden niet meer door de gemeente. Ook de herbenoeming van bestuursleden kwam daardoor te vervallen. De band met de gemeente Culemborg was volledig verbroken.

In 1993 organiseerde de Stichting een ouderenavond in het kader van het Jaar voor de Ouderen, een initiatief van het Culemborgs Comité ‘Europees Jaar voor de Ouderen’.

In april werden vrijwel alle muziek-, zang-, dans-, toneel-, en gymnas-tiekverenigingen uitgenodigd voor overleg hoe die avond zou worden ingevuld. De bedoeling was dat elke vereniging twintig minuten podi-umtijd zou krijgen om zich te presenteren. Tot slot zouden alle vereni-gingen gezamenlijk in de finale optreden. De avond werd op zaterdag 6 november gehouden in de Vrijstadhal aan de Heimanslaan. De vereni-gingen traden Pro Deo op; alleen de dirigentkosten kwamen voor reke-ning van de Stichting. Nadat de ouderen met bussen waren opgehaald, werd de avond geopend door burgemeester Bloemendaal-Lindhout. Het werd een groot festijn waarbij alle Culemborgse verenigingen eendrach-tig samenwerkten.

Op verzoek van de kermisexploitanten werd de Zomerkermis van 1996 met een dag uitgebreid. Dat jaar kwam er een schadeclaim van café ‘Hof van Holland’, omdat men geen terras kon plaatsen. Opmerkelijk was dat de gemeente eerst op 24 juni, de week van de kermis, een terras-vergunning had afgegeven. Het bestuur besloot de terrassen te gedogen, hoewel dit juridisch niet hoefde. Door dit besluit konden minder attrac-ties op de Markt geplaatst worden, wat uiteraard minder inkomsten betekende.

In verband met de herinrichting van de Markt werd de kermis van 1997 op de parkeerplaatsen van de Lange Meent en het Palumbusterrein gehouden. De Markt was juist herbestraat, maar mocht nog niet in

*Zomerkermis 1997 op
de Lange Meent en de
Palumbusplaats*

*W.H.J. Bloemendaal,
burgemeester van 1990
tot 1997*

gebruik worden genomen. De winkeliers van de Tollenstraat hadden bezwaar aangetekend bij de gemeente, want door de kermis op de Lange Meent te houden ging de parkeerruimte van hun klanten verloren, maar dit bezwaar werd niet gehonoreerd. Het werd een rampjaar. De politie waarschuwde voor kinderen die andere kinderen zouden afpersen. De pers dikte dit nogal aan. De hele week regende het dat het goot. Grote plassen water stonden op het kermisterrein. Het was een groot fiasco. Vanwege alle tegenvallers bleef het publiek weg. Daarom werd besloten de contracten met de kermisexploitanten met een jaar te verlengen en dan 3700 gulden extra uit te trekken voor reclamedoelinden. Gelukkig verstrekte de gemeente voor 1998 weer een vergunning voor de Markt.

De Markt is – en blijft – ondanks zijn beperkingen, de ideale plaats in Culemborg voor de kermis. De extra reclamegelden voor 1998 werden besteed aan een bezoek van de clown Bassie. Gezeten op een ijscokar van Van Gasteren reed hij de Markt op, waar hij door het jeugdige publiek met grote blijdschap werd ontvangen.

De heer H.J.M. van de Warenburg trad op 1 december 1989 in zijn hoedanigheid als raadslid toe als bestuurslid van de stichting. Na het verlaten van de gemeenteraad bleef hij aan als bestuurslid. Op 11 april 2002 nam hij de voorzittershamer over van de heer Van Stijn die aangegeven had vanwege zijn leeftijd de functie niet meer te ambiëren. Het bestuur vergaderde vanaf dit moment in de vergaderruimte van de Evangelisch-Lutherse kerk. Tot marktmeester werd de heer Anton Vermeulen benoemd.

De kermis wordt altijd 's maandags opgebouwd, een hectische dag.

*Clown Bassie op zondag-
middag op de kermis 1998*

Waren de attracties wel op tijd in Culemborg? Was de opstelling van de wagens die naar de Markt moesten rijden wel goed? Stonden er toch nog auto's in de weg? Die maandag was een drukke dag voor de marktmeester en zijn assistent, die dan ook blij en opgelucht waren als om half zes de Markt was ingericht en de attracties waren aangesloten op de twee stroomaggregaten die naast het Stadhuis en de rooms-katholieke kerk stonden. Dinsdagmorgen nog even proefdraaien en de Zomerkermis kon beginnen.

In 2008 liep het echter anders dan anders. Maandagmiddag om kwart voor zes liep burgemeester Van Schelven, verantwoordelijk voor de openbare orde en veiligheid, over de Markt en constateerde dat naast het Stadhuis een stroomaggregaat was geplaatst. Dat gebeurde al sinds mensenheugenis. Hij stapte op de marktmeester af en beval het aggregaat direct te verplaatsen naar de andere kant van de Markt. Dit was echter geen eenvoudige zaak: de ingeschakelde brandweer versleepte alles naar de andere kant van de Markt, maar nu moesten de kabels nog worden verlegd door de stroomleverancier, zodat de volgende dag de kermis kon draaien. Dinsdag tegen de middag was alles klaar. Voor deze extra klus ontving de stichting een rekening, een flinke financiële tegenvaller want dit geld werd immers onttrokken aan de subsidiepot, zodat een of meer verenigingen geen subsidie krijgen.

Linkerpagina:

De familie Van Schaik uit Utrecht stond jarenlang met vis op de zomerkermis

De draaimolen van

Wilbers (op het paard) uit Ootmarsum stond elk jaar op de zomerkermis

*R. van Schelven,
burgemeester van
2006 tot heden*

Subsidiebeleid

Subsidiebeleid tot 1986

In de zestiger jaren werd het totaal uit te keren subsidiebedrag bepaald op 40 á 50.000 gulden, iets meer of minder naar gelang de pachtopbrengst. Deze varieerde omdat de kermisexploitanten jaarlijks moesten inschrijven en de hoogste bieder de standplaats kreeg.

In die jaren werd ontzettend veel geboden voor een standplaats in Culemborg, de kermis hier was altijd goed voor een behoorlijke hoeveelheid bezoekers. Dit kon men echter niet volhouden en de inschrijvingen liepen dan ook in latere jaren weer terug naar een normaal niveau.

De subsidie werd over 3 categorieën verdeeld. De sportwereld, de culturele sector en de overige verenigingen en instellingen. Eerst werd beoordeeld of de aanvragen in aanmerking kwamen voor subsidie, daarna vond de toewijzing plaats. In 1983 ontvingen 15 sportverenigingen in totaal een subsidie van 12.000 gulden. De meeste sportverenigingen ontvingen 1000 gulden, de kleinere verenigingen rond de 400 gulden. Uit het overzicht blijkt dat men de subsidiehoogte niet bepaalde op de behoefte van de vereniging maar eerder op de grootte van de club. Een methode die vanaf de oprichting gebruikelijk was.

Wie vroegen toen nagenoeg jaarlijks een subsidie aan?

Hier varieerden de bedragen tussen de 5000 en 200 gulden. De uitkering aan brandweer en politie was voor bewezen diensten tijdens de ker-

TOEGEKENDE SUBSIDIES NOVEMBER 1982

1	Het Nederlandse Rode Kruis	F	1.000,00
2	Gymnastiekvereniging Kracht en Vriendschap		1.000,00
3	" " Olympia		1.000,00
4	" " Kunst en Kracht		1.000,00
5	Koninklijke Harmonie pieter Aafjes		5.000,00
6	Koninklijk Stedelijk Muziekkorps Concordia		5.000,00
7	Zangvereniging O.B.K.		1.250,00
8	" " De Korenbloem		1.250,00
9	Vrijwillig Culemborgs Brandweercorps		450,00
10	Politie Sport- en Ontspanningsvereniging		550,00
11	Judovereniging Anton Geesink		1.200,00
12	Basketbalvereniging Archipel		800,00
13	Volleybalclub Shot		1.000,00
14	Floraliavereniging		600,00
15	Karnavalsvereniging De Blauwlapen		750,00
16	Landelijke Rijvereniging De Lekzoomruiters		750,00
17	Koningin Julianaschool		1.700,00
18	Triton Scouting		800,00
19	Culemborgse Reddingsbrigade		1.000,00
20	Schaakvereniging De Vierkante Toren		400,00
21	Scoutinggroep St. Stanislaus		800,00
22	Badmintonclub Culemborg		800,00
23	Stichting Unie Van Vrijwilligers		1.000,00
24	Kerst - Inn Werkgroep		500,00
25	Handwerkolub		500,00
26	Christ. Korfbalvereniging S.G.V.		800,00
27	Zwemvereniging De Meer		1.000,00
28	Theatergroep De Cule		800,00
29	Badmintonclub B.I.O.S.		300,00
30	Stichting Samen Verder		3.000,00
31	Ruitervereniging De Teugel		950,00
32	Vereniging Leden Reserve Politie Culemborg		200,00
33	Handbalvereniging Lekstad		300,00
34	Ren- Toer- en Schaatsclub Jan van Riebeeck		1.000,00
35	Stichting Zieken Omroep Culemborg		800,00
36	V.V.V. Culemborg		800,00
37	Stichting Vrijstad		2.000,00
38	Veilig Verkeer Nederland		500,00
39	Tafeltennisvereniging Gispem		500,00
40	Volkscansgroep Oriënt		1.500,00
41	Stichting Patawa Patalima		1.200,00
42	Showband Ferry Stars		1.000,00
43	Voetbalvereniging Fortitudo		400,00
44	" " Vriendenschaar		400,00
45	" " Culemborg 67.		400,00
46	" " Garuda Maluku		400,00
47	Wereldwinkel		667,50
48	Stichting Orgelfonds		1.000,00
49	Cuma		3.000,00
50	Vereniging Speel-o-theek		500,00
51	Z.H.B.O.		800,00
52	Stichting Vrouwe Elisabeth		2.500,00
	Gemeente Culemborg		<u>4.000,00</u>
			<u>F 60.817,50</u>
			=====

mis. De brandweermannen namen altijd een strategisch punt in. Zij kozen voor het enige terras op de Markt. Dit stond bij Café Van Gelder midden op de Markt (momenteel Blokker).

Grosso modo ontving elke sector een derde van het uit te keren bedrag. De bedragen werden niet vooraf door het dagelijks bestuur vast-

*Ondertekening
overeenkomst tussen het
dameskoor "Con Animato"
(thans Otherwise) en het
kinderkoor "W4Z" (Wij
Zingen Zonder Zangzaad)
voor het gezamenlijk gebruik
van muzieksoftware door
hun dirigent Rudy Robeers
in het verenigingsgebouw
aan de Westersingel, onder
het toezicht van de
bestuursleden de heren
Van Stijn (links) en Jägers
(rechts) van de stichting
Zomerfeesten.*

gesteld en vervolgens door de het algemeen bestuur bekrachtigd.

Eén keer per jaar had het bestuur een werkdiner. Dit werd gehouden bij hotel Veen op de Markt. De heer Veen serveerde een heerlijke maaltijd, de secretaris zorgde voor sigaren en sigaretten en vooraf werd de opbrengst verdeeld onder de verenigingen. Een bestuurslid stelde een bepaald bedrag voor een vereniging voor, ging de vergadering daarmee akkoord dan kregen de gelijkwaardige verenigingen ook dit bedrag. Op deze manier werd voorkomen dat bevoordeling van een van de drie 'zuilen' in Culemborg plaats kon vinden.

Over de verdeling van het jaarlijks uit te keren bedrag werd geen mededeling gedaan aan derden. Een verenigingen wist dan ook niet wat andere hadden gekregen.

Subsidiebeleid na 1986

In 1986 ontstaat enige commotie onder de verenigingen over het toewijzingsbeleid van de stichting, men legt zijn bezwaren neer bij wethouder Koedam. Het is moeilijk om nauw omschreven voorwaarden te noemen waardoor verenigingen subsidies kunnen claimen; het eindoordeel moet bij het bestuur blijven. Na overleg wordt het beleid aangescherpt door onder meer extra gegevens aan de verenigingen te vragen waardoor een beter gefundeerde beslissing kan worden genomen.

*Uitreiking vitrinekast
door de heren Van Haarlem
(rechts) en Vermeulen aan de
voorzitter van de stichting
Kasteeltuin mevrouw E.
Mulder, in de Groene Schuur
aan de Lange Meent.*

Ook wordt de term Projectsubsidie ingevoerd. Dit zijn projecten die door het bestuur zelf worden aangedragen. Een mooi voorbeeld hiervan is het op microfiche zetten van de Culemborgse Courant. De kranten van 1850 tot 1950 zijn gefotografeerd. Onlangs zijn deze microfiches gedigitaliseerd, ze zijn op de website van het Regionaal Archief Rivierenland te raadplegen.

Een andere vorm van subsidiëren is het verstrekken van startsubsidies aan beginnende verenigingen. Het bestuur wordt ook strenger, verzoeken waarbij verplichte bijlagen ontbreken worden niet in behandeling genomen. Dit gold in 1987 onder meer voor de Stichting Kasteeltuin en het Genootschap A.W.K. Voet van Oudheusden. Diverse verenigingen tekenen bezwaar aan omdat hun verzoek is afgewezen, maar het bestuur blijft bij haar standpunt, de incomplete aanvragen worden niet gehonoreerd.

In 1988 wordt dan ook het aanvraagformulier aangepast. Blijkbaar werden de richtlijnen daarin onjuist geïnterpreteerd. In 1987 en 1988 wordt als projectsubsidie gedacht aan overzichtsboarden voor het te stichten Fruitmuseum en het Playmobilpark. Beide attracties werden niet gebouwd.

De Culturele Commissie Culemborg klaagt namens de bij haar aangesloten verenigingen over het gevoerde subsidiebeleid. Het bestuur klaagt op haar beurt weer over de negatieve publicaties zonder dat vooraf contact met het bestuur van de Stichting Zomerfeesten is opgenomen. Afsproken wordt volgend jaar een instructieavond te beleggen voor de bij de Cul-

Tekenen aan de wand

turele Commissie Culemborg aangesloten verenigingen.

In 1997 heeft Voet van Oudheusden een subsidie ontvangen voor het uitgeven van het jubileumboek 'Tekenen aan de wand', geschreven door A. Derwig-Witteveen.

Het laatste rondje

Op 29 oktober 2011 werden de laatste subsidies bekend gemaakt. Aan 13 verenigingen werd in totaal 20.000 euro uitgereikt. De subsidies worden besteed aan een reuzenparachute, matten, een theraband, een usb-microscoop, kniptangen, een ladder, 2 nestcontrolecamera's, een bijdrage aan een geluidsinstallatie, 2 kampkisten, bijdrage aan de aanpassing van het hekwerk om de muziektent in de Plantage, meubilair voor een nieuw in te richten verenigingsgebouw, zuilen en schermen voor inrichten van tentoonstellingen, een VOC-kist, Hollandse kostuums, meubilair voor inrichting museum, een overlevingspak en themakisten.

De projectsubsidie is bestemd voor de aankoop van 10 stolpersteinen. Zeven verzoeken werden niet gehonoreerd.

Opheffing stichting

*Uitreiking subsidies
2011 in het museum
Elisabethweeshuis. Foto:
Culemborgse Courant,
Tanja Moody*

Door de jaren heen had het gemeentebestuur speciale belangstelling voor de netto-opbrengsten van de stichting. Het probeerde op allerlei wijzen vat te krijgen op de financiën van het comité later de Stichting Zomerfeesten. Men heeft overigens nooit geprobeerd de werkzaamheden en daardoor direct de middelen over te nemen.

*Bestuur Stichting
Zomerfeesten december 2011
v.l.n.r. Gerard van der
Hijden, Ad van Haarlem
(secretaris), Harry van de
Warenburg (voorzitter),
Wim Pin (penningmeester),
Anton Vermeulen en Harry
van Dam.*

Het zelfstandige optreden van de organisatie was vaak een doorn in het oog van diverse colleges van Burgemeester en Wethouders. Het opleggen van strakkere regels was keer op keer onderwerp van conflict. Ondermeer wethouder Welzijn, De Rek (VVD) wilde graag de opbrengst van de kermis onderdeel maken van het welzijnsplan zodat hij invloed had op de besteding. Iedere keer werd het College door de Gemeenteraad teruggefloten.

Nadat de stichting in 1994 werd verzelfstandigd en daarmee ook raadsleden uit het bestuur verdwenen waren werd de afstand tussen bestuur en gemeente steeds groter. De gemeente zag de stichting niet meer als een instelling die buiten de gemeente om goed werk voor de verenigingen kon doen, maar als een commerciële instelling die te veel van de gemeente profiteerde. Deze zienswijze uitte zich vooral bij de opstelling van de nota evenementenbeleid. Hierin werd gesteld dat bepaalde activiteiten gemeentelijke ondersteuning kregen, in de vorm van het kosteloos beschikbaar stellen van diensten.

De organiserende instanties dienden wel aan bepaalde voorwaarden te voldoen. Het bestuur van de Stichting Zomerfeesten vond dat zij aan de voorwaarden voldeed en diende een bezwaarschrift in nadat gebleken was dat de kermis niet onder de regeling viel.

In het bezwaarschrift werd gesteld dat aan de voorwaarden werd voldaan en bij afwijzing daarvan het gelijkheidsprincipe zou moeten gelden. De commissie Beroep- en bezwaarschriften deelde de mening van de Stichting. Het college volgde de uitspraak niet. Men kwam de stich-

ting tijdelijk tegemoet en zou de regeling zodanig aanpassen dat de kermis niet meer zou voldoen aan de te stellen eisen. Men bleef volharden in het standpunt dat de stichting Zomerfeesten een commerciële instelling was vanwege het feit dat zij de kermis organiseert.

De laatste jaren werden de eisen bij de vergunningverlening opgeschroefd. De stichting moest ondermeer openbaar toezicht gaan betalen, terwijl de stichting van mening was dat dit een taak van het openbaar gezag is. Buiten de daarmee gepaard gaande kosten was voor het stichtingsbestuur nadrukkelijk het vraagstuk over juridische aansprakelijkheid in de openbare ruimte aan de orde. Het bleek een grijs gebied met tal van onduidelijkheden.

Al met al werden de teugels aangehaald, de pachtopbrengsten liepen terug en de exploitatiekosten voor de stichting stegen alleen maar. Inmiddels was een punt bereikt waarop het zittende bestuur mogelijke nieuwe bestuursleden niet met de geschetste ontwikkelingen wilde opzadelen. Besloten werd het college van Burgemeester en Wethouders te berichten dat zij geen mogelijkheden meer zag om op deze voet door te gaan.

Dit laatste betekent dat de stichting na bijna 75 jaar ophoudt te bestaan. Een mooie instelling die de jaarlijkse zomerkermis organiseert en met de netto opbrengst de Culemborgse samenleving en verenigingsleven ondersteunt is niet meer. Op 29 oktober 2011 werden de laatste subsidies uitgereikt. Aan 13 verenigingen werd in totaliteit 20.000 euro uitgereikt. Dit bedrag was nog voorhanden doordat in het verleden een buffer is gevormd om bij het uitblijven van een kermis de verenigingen niet te hoeven teleurstellen. Op 31 december 2011 is de Stichting Zomerfeesten definitief ten einde als de laatste administratieve handelingen zijn afgerond.

Burgers in de Stichting Zomerfeesten

De burgerbestuurders werden gelijktijdig met de raadsleden telkens voor een raadsperiode gekozen. Vaak kwamen oud-raadsleden terug als burgerbestuurders. Het dagelijks bestuur bestond altijd uit burgers. Na 1994 toen de raadsleden geen deel meer uit maakten van het bestuur, werden alleen vacatures opgevuld. Deze lijst is niet compleet.

Voorzitter

H.D. van Gelder
C.A.C. van Stijn
H.J.M. van de Warenburg

Secretaris

J. M. van Beuzekom
A.H.A. van Haarlem
J.A. Molders
C. Verrips

Penningmeester

J.N. van Daalen
C. Dieperink
J.A. Molders
W.E.A.M. Offermans
W.E.M. Pin
A. Weijnsenfeld

Bestuursleden

C. Hulskes
A.J. Kerkhof
A. Vollmuller
H.C.P. van Dam
G.H.M. van der Hijden
E.M. Jägers
J.C. Koedam
G. Leliveld
J.J.P. Ross
Mevr. A. Schreurs- van Wijk
A.W.M. Vermeulen
Mevr. H. Welle-Zomerdijk
S.G. Werkhoven

*J.A. Molders, secretaris van 1954
tot 1982*

Gemeenteraadsleden in de Stichting Zomerfeesten

Deze bestuursleden hebben een of meerdere raadsperiodes deel uitgemaakt van het bestuur in de vermelde tijdvakken. Na 1994 maken raadsleden geen deel meer uit van het bestuur.

1936 - 1945

W. van Heusden
A.P. Klumper
O. de Beus
A.Th. Peek

1946 - 1982

C.W. Dresselhuys
J.A. Molders
J.C. Jägers
C. van Vliet

A. Vollmuller
C. Hulskes
A.J. Kerkhof
D. Kievith
C.G. de Raad
P.A. Hermeling
R. van Gool
A.H.A. van Haarlem
J. Emons

1983-1994

R. Kooy
J.E. van de Berg
A.H.A. van Haarlem
Mevr. C. Kroeze- van de Wal
Mevr. W.Wijkmans-Yntema
W.E.A.M. Offermans
H.J.M. van de Warenburg
B. Buitenhuis
C. Dieperink

Ad van Haarlem is op 7 maart 1941 in Culemborg geboren. Op 33-jarige leeftijd, op 17 januari 1975 is hij als raadslid door de gemeenteraad van Culemborg, benoemd tot bestuurslid van de stichting Zomerfeesten.

Ook nadat de raadsleden geen deel meer uitmaakten van het bestuur bleef hij als enige in het bestuur zitten. Op 27 november 1996 werd hij secretaris. Met zijn 37-jarige ervaring als bestuurslid van de stichting, is hij bij uitstek de persoon om de recente Culemborgse kermisgeschiedenis aan het papier toe te vertrouwen. Na zijn raadsperiode is hij in 1998 penningmeester geworden van het Genootschap A.W.K. Voet van Oudheusden te Culemborg.

